

Kvalitativna analiza maturitetnih esejev z naslovom »Samomor kot izstop iz kolesja sistema«

Saška Roškar¹, Lina Berlot, Jana Malovrh, Sanja Jurjevič in Anja Podlesek²

1 Nacionalni inštitut za javno zdravje, Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana; kontakt: saska.roskar@nijz.si

2 Filozofska fakulteta, Oddelek za psihologijo, Univerza v Ljubljani, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana

Samomor je drugi najpogostejši vzrok umrljivosti med mladimi (15–29 let) v Sloveniji. Samomorilno vedenje pri otrocih, mladostnikih in mladih odraslih je lahko tudi naučeno prek procesa posnemanja (imitacije), saj je identifikacija pomemben dejavnik razvoja posameznikove osebnosti. V šolskem okolju lahko učinkovito izvajamo preventivne dejavnosti in dejavnosti ozaveščanja. Pri slednjem se lahko opremo na različna umetniška dela, tudi literarna, ki so učinkovito orodje za pogovor z dijaki o samomoru. Ustrezen prikaz samomorilnega vedenja lahko prispeva k večji ozaveščenosti in ranljive posameznike spodbudi k iskanju pomoči, neustrezno prikazovanje samomora (npr. kot rešitev za težave ali sredstvo za doseg cilja) pa lahko poveča verjetnost posnemovalnega vedenja. Dne 4. maja 2017 so slovenski dijaki (90,2 %) v spomladanskem maturitetnem roku pri predmetu slovenščina pisali razpravljalni esej z naslovom »Samomor kot izstop iz kolesja sistema«. Del navodil za pisanje eseja je bilo: »Razložite, zakaj sta Mirjam in John storila samomor, in se do njunega dejanja opredelite.« Namen naše študije je bil, da bi dobili vpogled v to, kakšne odzive sta pri dijakih sprožila naslov in navodilo eseja. Izvedli

smo vsebinsko analizo esejev (N = 142). Navedbe dijakov smo razdelili v dve skupini: (i) stališča do samomora glavnih likov in (ii) stališča do samomora na splošno. Pri vsaki navedbi smo v skladu s trikomponentno teorijo stališč analizirali tudi, ali izraža kognitivno, afektivno ali motivacijsko komponento. Četrtnina dijakov je izražala pozitivna stališča do samomora glavnih likov v obeh romanih. Njun samomor so opravičevali z različnimi motivi. Nekaj dijakov je izrazilo mnenje, da bi tudi sami izbrali enako vedenje, če bi bili v podobni situaciji kot glavna lika. Neodvisno od vsebine v romanih je večina dijakov, pri katerih je bila prisotna afektivna komponenta stališč, izrazila negativna stališča do samomora na splošno. Nekaj dijakov je izpostavilo lastno izkušnjo brezupa, pomanjkanja smisla v življenju in poistovetenje s samomorilnim vedenjem glavnih likov. Vsebine samomora je treba naslavlјati ustrezno, posebno pozornost pa ob tem nameniti ranljivim posameznikom. Pedagoški delavci bi morali za to imeti specifične kompetence in znanja, še posebej, ker obravnavana vsebina pri posamezniku lahko sproži samorazkrivanje.